

כיון שדין חזרה לא נאמר אלא בשני אחים⁽¹⁴⁵⁾.

אך רבי שמעון בן אלעזר אומר: לאלו ולאלו ק"ז-ב נתחלקה הארץ. כדי לקיים שני מקראות הללו [לאלה תחלק], ו"לשמות מטות אבותם".

הא כיצד?

אם היה מיוצאי מצרים, ולא מבאי הארץ, כגון, ראובן שיצא ממצרים, ומת במדבר, והותיר אחריו בנים קטנים פחות מגיל עשרים, שאינם יכולים ליטול בכניסתם לארץ מחמת עצמם, נוטל חלקו עם יוצאי מצרים. ובניו יורשים חלק זה.

ואם היה מבאי הארץ ולא מיוצאי מצרים, כגון ראובן שהוליד בנים במצרים, ומת, ויצאו בניו ממצרים כשהיו פחות מגיל עשרים, וכשנכנסו לארץ היו בני עשרים, או במקרה שיצא ראובן ממצרים פחות מגיל עשרים, ומת במדבר, והשאיר אחריו בנים בני עשרים, נוטל חלקו עם באי הארץ. ואם

חלקים, ובני שמעון חלק אחד, וחזרו החלקים אצל ראובן ושמעון, וחילקום בשוה, וחזרו והורישו לבניהם, בני ראובן נטלו מחצית מאחד עשר החלקים, ובנו של שמעון נטל מחצית מאחד עשר החלקים.

ולפי זה, דורשים את שני הפסוקים, "לאלה תחלק הארץ", מלמדינו שיטול כל אחד חלק אחד. ו"לשמות מטות אבותם" מלמדינו, שיחזרו החלקים אצל הוריהם, ויחלקו ביניהם מה שנטלו בניהם כאילו ליוצאי מצרים נתחלקו.

ונפקא מינא בין מאן דאמר "ליוצאי מצרים" למאן דאמר "לבאי הארץ", בשניים שאינם אחים שיצאו ממצרים. ולאחד היו תשעה בנים, ולחברו בן אחד.

למאן דאמר "ליוצאי מצרים", נוטלים שניהם חלק שוה.

ולמאן דאמר "לבאי הארץ", זה יטול תשעה חלקים, וחברו חלק אחד.

ונפקא מינא בין מאן דאמר "ליוצאי מצרים" למאן דאמר "לבאי הארץ", במי שיצא ממצרים כשהיה בן עשרים, ומת במדבר, ובניו שנכנסו לארץ היו כולם טפלים, (דהיינו פחות מגיל עשרים), למאן דאמר "ליוצאי מצרים", היו נוטלים חלק אביהם, ולמאן דאמר "לבאי הארץ", לא היו נוטלים כלום.

וכן להיפך, אם יצאו ממצרים טפלים, ולא אבות, ונכנסו לארץ היו בני עשרים, או בניהם בני עשרים, למאן דאמר "לבאי הארץ", יטלו. ולמאן דאמר "ליוצאי מצרים", לא יטלו כלום. (ובדברי רבינו תם, עיין מהרש"א לקמן קיח"א).

והחזירום ברשות אביהם, קנאם אביהם ביחד בשוה, אע"פ שמתו, דומה כמו שיורשים מאביהם וחוזרים ומורשים אותם להם, וחולקים אותם בשוה, ומי שיש לו בן אחד, נוטל חלק ומחצה, ואותם שני בנים נוטלים אף הם חלק ומחצה".

145. על פי הרשב"ם והתוספות. אך דעת רבינו תם, דכשהבנים מחזירים לאבותיהם, כל אבות ישראל יחלקו בשוה.

(ועיין במסקנת התוספות, דאף לדעת רבינו תם לא יחלקו כל אבות ישראל ממש, אלא רק אבות ישראל שבאותו שבט. עיי"ש).

היו עשרה בנים, יטלו עשרה חלקים.

הארץ ליב' בני יעקב?

ואם היה בן עשרים **מכאן ומכאן**, כגון, ראובן שיצא ממצרים בגיל עשרים, והוליד בנים, ונכנסו לארץ אף הם בני עשרים, נוטל חלקו **מכאן ומכאן**. כלומר, אם היו עשרה בנים, יטלו עשרה חלקים בשביל עצמם, וחלק אחד בשביל אביהם (146).

ומתרצת הגמרא: דכתיב, "ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'", ירושה היא לכם מאבותיכם. וליוצאי מצרים קאמר להו.

סימן לרב צלפחד ויוסף איכפל מנשה יחשב (148):

הגמרא דנה בדברי הברייתא שהובאה לעיל: אמר ליה רב פפא לאביי, בשלמא למאן דאמר "ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ", היינו דכתיב, "לרב תרבה נחלתו, ולמעט תמעוט נחלתו".

דמשמע, למי שהיה רב ביציאת מצרים, אף על פי שעכשיו נתמעט, תרבו נחלתו, ולאותו שהיה מעט ביציאת מצרים, אף על פי שנתרבה, תמעטו נחלתו.

מוסיף רבי שמעון בן אלעזר: המרגלים, אף שהיו מיוצאי מצרים, לא נטלו חלק בארץ, ויהושע וכלב נטלו את חלקם (147).

מתלוננים ועדת קרח [לקמן יבואר, דמתלוננים שבעדת קרח קאמר, והם החמשים ומאתים איש שבעדת קרח], לא היה להם חלק בארץ. וכמאן דליתנייהו דמי, וזכו כל השבטים בחלקם, כאילו נתחלקה הארץ ליוצאי מצרים בלא מתלוננים.

והבנים של המרגלים והמתלוננים, לא נטלו חלק אביהם, אלא נטלו בזכות אבי אביהן, ובזכות אבי אמותיהן, אם לא היה לאימותיהן אחים, והיו מיוצאי מצרים.

עד כאן הברייתא.

ודנה הגמרא: מאי משמע דהאי "לשמות מטות אבותם" ביוצאי מצרים כתיב?

דלמא, לשבטים קאמר לה, כלומר, נתחלקה

אלא למאן דאמר "לבאי הארץ נתחלקה ק"ח-א הארץ", מאי "לרב תרבו נחלתו", הלא אין לפרש, למי שהוא רב עכשיו תרבו נחלתו, ולמי שמועט עכשיו תמעטו נחלתו, דסברא היא, ולא צריכא קרא?

קשיא.

ועוד אמר ליה רב פפא לאביי: בשלמא למאן דאמר "ליוצאי מצרים", היינו דקא צווחן

147. לקמן (ק"ח-ב) יבואר המקור לדין זה.
148. סימני מימרות רב פפא לאביי שיובאו להלן: "לרב תרבה נחלתו", "קצוחן בנות צלפחד", "קא צווחן בני יוסף", "איכפול יהושע וכלב" (לקמן ק"ח-ב), "ויפלו חבלי מנשה" (שם), "קרא מאי קא חשיב" (שם, וק"ט-א).

146. ויש שפרשו דאירי באדם אחד, שיצא ממצריים כשהיה מעל גיל שישים, ונכנס לארץ, [דאמרינן לקמן, לא נגזרה גזירה ביתר מבן שישים]. דהוי מיוצאי מצרים, ומבאי הארץ, ונוטל משום כך שני חלקים. ועיין ברשב"ם ותוספות.